

2017
NOBELIO
LITERATŪROS
PREMIJOS
LAUREATAS

KAZUO
ISHIGURO

Romanas

Dienos likučiai

Man Booker
premija

baltos lankos

Kazuo Ishiguro

Dienos likučiai

romanas

Iš anglų kalbos vertė Mėta Žukaitė

baltos lankos

Retai kada man pavyksta gerai išsimiegoti svetimoje lovoje, tad ir šįsyk, tik posmą neramiai nusenūdęs, prieš kokią valandą pabudau. Tebebuvo tamsu, ir žinodamas, kad prieš akis – ištisa diena prie vairo, pamėginau dar užmigti. Tačiau šios mano pastangos pasirodė bergždžios, ir kai galiausiai nusprendžiau keltis, vis dar buvo taip tamsu, kad norėdamas nusiskusti prie praustuvo kambario kampe, gavau užsidegti elektros šviesą. Bet kai pabaigęs vėl ją užgesinau, iš už užuolaidų kraštų jau skverbėsi brėkstančio ryto šviesa.

Kai vos prieš minutę jas praskleidžiau, lauke dar tvyrojo sambrėškis, ir kepyklos bei vaistinės vaizdas kitoje gatvelės pusėje tirpo lyg ir kokioje lengvoje migloje. Ir iš tikrųjų, pažvelgęs toliau, kur gatvė remiasi į gaubtanugarį tiltuką, o iš upės kyla rūkas, beveik visiškai negali įžiūrėti vienos iš tilto atramų. Nematyti nė gyvos dvasios, ir, išskyrus iš tolo ataidinčius kalimo dūžius bei kartkartėmis namo gilumoje pasigirstantį kosčiojimą, viešpatauja tylą. Šeimininkė, aišku, dar nepakilusi ir neapsiruošusi, tad maža vilties, kad pusryčius paduotų anksčiau negu žadėtąją pusę aštuntos.

Šią ramią valandėlę, lūkuriuojant, kol prasibus pasaulis, mintys klysta atgalios prie panelės Kenton laiško. Beje, iki šiol jau privalėjau pasiaiškinti, kodėl kalbu apie šį asmenį kaip apie

„panelę Kenton“. „Panelė Kenton“ jau dvidešimt metų kaip tapusi ponia Ben, taigi derėtų ją taip ir vadinti. O vis dėlto, kadangi ją artimai pažinojau tik josios mergystės metais ir nė karto neteko matytis nuo tada, kai ji išvyko į šalies vakarus, kad taptų „ponia Ben“, viliuosi, jog atleisite man šį nederamą įprotį vadinti ją taip, kaip mudviejų pažinties laikais ir kaip mintyse visus šiuos metus nesiliovčiau kreiptis. Žinoma, ir panelės Kenton laiškas davė papildomą pagrindą taip ją mintyse tituluoti, nes, kad ir liūdna, jos santuoka, regis, galų gale bus nutrūkusi. Laiške nieko tiksliai nepasakyta, – o ir vargu ar galėtum šito tikėtis, – bet panelė Kenton nedviprasmiškai konstatuoja iš tiesų pasiryžusi lemtingam žingsniui – išsikėlusį iš pono Beno namų Helstone ir dabar gyvenanti pas pažįstamą netolimame Litl Komtono miestelyje.

Iš tiesų tragiška, kad jos santuoka dabar štai baigiasi taip nesėkmingai. Tikriausiai kaip tik šiuo metu ji apgailestaudama apmąsto tolimoj praeity padarytus sprendimus, dėl kurių nūnai, būdama anaip tol nebe jaunų metų, ji lieka tokia vieniša ir apleista. Nesunku tad suprasti, jog, apimtai šitokios dvasinės būsenos, jai didelę paguodą turėtų teikti mintis apie grįžimą į Darlington Holą. Tiesa, ji nė vienoje savo laiško vietoje aiškiai nepasisako trokštanti grįžti, tačiau būtent tokią žinią neabejotinai perteikia daugelio pasažų prasmės niuansai, bylojant apie gilią Darlington Hole prabėgusių dienų nostalgiją. Žinoma, panelė Kenton negali tikėtis dabar sugrįžusi atsigriebti už anuos prarastus metus, ir pirmoji mano pareiga, kai susitiksiu, bus padėti jai tai suprasti. Turėsiu atkreipti dėmesį į tai, kaip smarkiai visa yra pasikeitę, kad aniems laikams, kai šokdinome didžiulį pulką tarnų, turbūt jau nelemta sugrįžti, bent mums gyviems esant. Betgi panelė Kenton – protinga moteris, tikriausiai ji ir pati visa tai jau suprato. Iš tikrųjų, viską pasvėręs, nežvelgiu priežasčių, dėl kurių

galimybė jai sugrįžti į Darlington Holą ir praleisti tenai likusius darbingus metus neturėtų atverti tikro nusiraminimo žmogui, taip skaudžiai gniuždomam jausmo, kad gyvenimas iššvaistytas veltui.

Ir, žinoma, žvelgiant profesiniu požiūriu, man visiškai aišku, kad net ir po tokios ilgos pertraukos panelės Kenton atvykimas tobulai išspręstų pastaruoju metu mums Darlington Hole iškilusią problemą. Beje, vadindamas tai „problema“, aš turbūt pernelyg sureikšminu reikalą. Juk iš tikrųjų kalbu apie virtinę visai menkų man pasitaikiusių klaidelių, ir tai, ką dabar darau, veikiau yra būdas užkirsti kelią „problemoms“ dar prieš joms apskritai atsirandant. Teisybė, iš pradžių šitie smulkūs riktai man gerokai drumstė ramybę, bet kai pagaliau turėjau laiko teisingai diagnozuoti juos kaip viso labo tik paprasto darbuotojų trūkumo požymius, susilaikiau daugiau apie tai nemąstęs. Kaip jau sakiau, panelei Kenton atvykus, visi šie trikdžiai bus galutinai pašalinti.

Tačiau grįžtu prie jos laiško. Protarpiais jame justai nevilties gaida dėl dabartinių jos gyvenimo aplinkybių – ir šis faktas gerokai neramina. Vieną sakinį jina pradeda: „Nors visiškai neįsivaizduoju, kaip galėčiau naudingai užpildyti likusią gyvenimo dalį...“ Ir vėlgi kitoje vietoje rašo: „Dar man likęs gyvenimo tarpsnis plyti prieš akis lyg tuštuma.“ Didžiosios laiško dalies tonas, kaip jau minėjau, yra nostalgiškas. Vienoje vietoje ji, pavyzdžiui, rašo:

„Visas šis incidentas primena man Alisą Vait. Ar pamenate ją? Iš tiesų vargiai įsivaizduoju, kad galėtumėte užmiršti. Mano pačios atminty vis dar ryškiausiai skamba tie ištęsti balsiai ir netaisyklingi sakiniai, kokie tik jos vienos galvelėje galėjo susiregzi. Ar ką nors žinote apie jos likimą?“

Tiesą sakant, aš nežinau, bet, prisipažinsiu, pralinksmedėjau prisiminęs tą iš proto vedančią mūsų tarnaitę, – beje, galop ji pasirodė viena iš labiausiai atsidavusių. Kitoje laiško vietoje panelė Kenton rašo:

„Taip mėgau tą vaizdą, atsiverdavusį žvelgiant pro trečiojo aukšto miegamųjų langus, – pievą ir toluomoje boluojančias kalvas. Ar visa tebėra kaip anksčiau? Vasaros vakarais tasai reginys dvelkdavo kažin kokia magija, ir nūnai jums prisipažinsiu, jog anuomet, būdavo, sustoju prie vieno iš tų langų ir leidžiu brangias savo laiko minutes tiesiog jo pakerėta.“

O toliau priduria:

„Dovanokite, jei tai skaudus prisiminimas. Bet niekuomet nepamiršiu to karto, kai mudu drauge žiūrėjome, kaip jūsų tėvelis vaikšto pirmyn ir atgal priešais pavėsinę akis nudelbęs į žemę, tarytum vildamasis tenai aptikti pamestą neįkainojamą brangakmenį.“

Kiek netikėta, kad šis daugiau kaip trijų dešimčių metų senumo prisiminimas, toks gyvas man, išliko ir paneli Kenton. Tatai iš tikrųjų turėjo įvykti vieną tų vasaros vakarų, apie kuriuos ji rašo, nes labai ryškiai prisimenu, kaip lipau į trečią aukštą ir jau laiptų aikštelėje išvydau priešais išsirikiavusią virtinę oranžinių saulėlydžio atšvaitų, perrėžiančių niūrią koridoriaus prietamą ties atlapotomis kiekvieno miegamojo durimis.

Eidamas pro tuos miegamuosius, pro vienas duris pamaciau panelės Kenton siluetą lango fone, – ji pasigręžė ir tyliai pašaukė: „Pone Stivensai, gal turėtumėt valandėlę?“ Kai įėjau, panelė Kenton buvo jau vėl nusisukusi į langą. Apačioje skersai pievelės gulė tuopų šešėliai. Dešiniame akipločio pakraštyje, priešais pavėsinę, pievelė nežymiai kilo įkalnėn, ir štai ten buvo matyti tėvo figūra, – žingsniavo koja už kojos, iš pažiūros

susirūpinęs, tikrai, kaip taikliai sako panelė Kenton, „nudelbęs akis į žemę, tarytum vildamasis tenai aptikti pamestą neįkainojamą brangakmenį“.

Norėčiau paaiškinti egzistuojant keletą svarbių priežasčių, dėl kurių šis epizodas įstrigo man atmintin. Dar daugiau, giliau apie tai susimąstęs, imu suprasti, jog galbūt iš tiesų ne taip jau ir nuostabu, kad jis padarė stiprų įspūdį ir panelei Kenton, jei turėsime galvoje kai kuriuos jos santykių su mano tėvu aspektus jos tarnybos Darlington Hole pradžioje.

Panelė Kenton ir mano tėvas atvyko į namus daugmaž tuo pačiu metu – kitaip sakant, 1922-ųjų pavasarį, – kadangi buvau vieną kartą praradęs ir ankstesnę ekonomę, ir jaunesnįjį liokajų. Taip susiklostė, nes minėti asmenys nutarė susituokti ir mesti profesiją. Tokie romanai man visuomet atrodė pavojingi namų tvarkai. Nuo to laiko panašiomis aplinkybėmis netekau ir daugybės kitų darbuotojų. Žinoma, tarp liokajų ir kambarinių gali tikėtis tokių dalykų, ir geras vyresnysis liokajus, planuodamas darbą, visada turi į tai atsižvelgti; tačiau vedybos tarp aukštesnės pareigos einančių darbuotojų gali iš tiesų sugriauti sklandaus darbo prielaidas. Žinoma, jei du personalo nariai įsimyli vienas kitą ir nutaria susituokti, būtų paika juos kaltinti, bet labiausiai mane erzina tie žmonės, kurie iš esmės nėra atsidavę savajai profesijai ir tiesiog keliauja iš posto į postą ieškodami progos užmegzti romaną (ekonomės, beje, esti ypač linkusios šitaip elgtis). Tokie asmenys – tikra rykštė profesionalumui.

Bet privalau iškart pabrėžti, kad tai sakydamas neturiu galvoje panelės Kenton. Žinoma, ji taip pat galų gale paliko mano personalą, nes ištekėjo, tačiau galiu duot galvą nukirsti, kad visą tą laiką, kol mano vadovaujama dirbo ekonomė, ji buvo

pasiaukojimo pavyzdys ir niekad neleisdavo pašaliniais dalykams blaškyti profesinio dėmesio.

Tačiau nukrypau į šalį. Pradėjau sakyti, kad tuo pat metu buvome likę be ekonomės ir jaunesniojo liokajaus bei kad panelė Kenton atvyko perimti pirmųjų iš šių dvejų pareigų, – beje, ji atsivežė ypač geras rekomendacijas. Taip sutapo, kad kaip tik tuo metu mano tėvas, pasimirus darbdaviui ponui Džonui Silversui, buvo baigęs savo įstabiąją karjerą Lauberou Hause ir išgyveno šokių tokių netikrumą dėl tolesnės darbo ir gyvenamosios vietos. Nors jis vis dar buvo aukščiausios klasės profesionalas, tačiau ėjo jau aštuntą dešimtį ir gerokai kentėjo nuo artrito bei kitų negalavimų. Taigi buvo kiek neaišku, kaip jam seksis varžytis su vyresniojo liokajaus posto siekiančiais jaunesnės kartos, bet jau patyrusiais profesionalais. Turint tai galvoje, man pasirodė protinga išeiti pakviesti tėvą praturtinti Darlington Holą savo didžia patirtim ir meistryste.

Pamenu, vieną rytą, netrukus po to, kai tėvas ir panelė Kenton stojo dirbti mūsų personalo gretose, sėdėjau savo kambaraitėje prie stalo ir tikrinau popierius. Staiga kažkas pasibeldė į duris. Atsimenu, jog gerokai nustebau, kai panelė Kenton atidarė duris ir žengė vidun dar man nespėjus šūktelti „prašom“. Įėjo ji nešina didele gėlių vaza ir šypsodamasi tarė:

– Pone Stivensai, pamaniau, jos truputį pagyvins jūsų kabinetą.

– Prašau, panele Kenton?

– Man pagailo, kad jūsų kambarys toks tamsus ir šaltas, kai lauke saulė žeme ridinėjasi. Pamaniau, šitos gėlės gal kiek praskaidrins nuotaiką.

– Jūs labai maloni, panele Kenton.

– Tikrai apmaudu, kad čia nepatenka daugiau saulės. Sienos netgi šiek tiek drėksta, ar ne, pone Stivensai?

– Regis, tiesiog garai kaupiasi, ir viskas, panele Kenton, – atsakiau aš ir vėl palinkau prie popierių.

Ji pastatė vazą priešais mane ant stalo, o tada darsyk apsižvalgiusi prašneko:

– Jei pageidaujate, pone Stivensai, galėčiau atnešti jums ir daugiau žiedų.

– Panele Kenton, esu dėkingas už jūsų gerą širdį. Bet šis kambarys skirtas ne pramogoms. Džiaugiuosi kuo mažiau blaškomas.

– Betgi, pone Stivensai, nėra reikalo laikyti kambarį tokį pilką ir niūrų.

– Jis puikiai man tarnavo iki šiolei, panele Kenton, nors aš ir pritariu jūsų minčiai. Tiesą sakant, kad jau čia esate, norėčiau su jumis aptarti vieną dalyką.

– Ak, iš tiesų, pone Stivensai.

– Taip, panele Kenton, vieną smulkmeną. Vakar man pasi-taikė eiti pro virtuvę ir nugirdau jus į kažką kreipiantis „Viljamai“.

– Tikrai, pone Stivensai?

– Taip, iš tiesų taip, panele Kenton. Aš keletą kartų girdėjau jus šuktelint: „Viljamai!“ Norėčiau pasiteirauti, į ką jūs kreipėtės šiuo vardu?

– Nagi, pone Stivensai, manyčiau, kad kreipiausi į jūsų tėvelį. Regis, daugiau Viljamų šiuose namuose nėra.

– Šitaip suklysti labai nesunku, – pasakiau aš, nežymiai šyptelėjęs. – Ar galėčiau paprašyti jūsų, panele Kenton, ateityje kreiptis į mano tėvą „pone Stivensai“? Jei kalbėsite apie jį kaip apie trečią asmenį, galbūt jums bus patogiau vadinti jį „ponu Stivensu vyresniuoju“, šitaip skiriant nuo manęs. Būčiau labai dėkingas, panele Kenton.

Tai pasakęs nusigrėžiau ir palinkau prie popierių. Tačiau, mano nuostabai, panelė Kenton iš kambario nėjo.

- Atsiprašau, pone Stivensai, – prabilo ji po valandėlės.
- Taip, panele Kenton?
- Bijau, kad ne visai suprantu, ką norite pasakyti. Praeityje buvau pratusi į žemesnes pareigas einančius tarnus kreiptis vardais ir nelaikau reikalinga elgtis kitaip šiuose namuose.
- Labai suprantamas apsirikimas, panele Kenton. Tačiau jei malonėsite valandėlę susimąstyti, galbūt išvelgsite esant nederama šiomis aplinkybėmis jūsų padėties žmogui kalbėti iš aukšto su tokio rango asmeniu kaip mano tėvas.
- Man vis dar neaišku, kur jūs sukate, pone Stivensai. Sakote „mano padėties žmogui“, bet, kaip suprantu, esu šių namų ekonomė, o jūsų tėvelis yra jaunesnysis liokajus.
- Žinoma, kaip jūs sakote, pagal pareigas jis – jaunesnysis liokajus. Tačiau stebiuosi, kad būdama tokia išvalgi dar nesupratote tikrovėje jį esant nepalyginamai daugiau negu vien jaunesnįjį liokajų. Nepalyginamai daugiau.
- Be jokios abejonės, buvau nedovanotinai neižvalgi, pone Stivensai. Išvelgiau tik, kad jūsų tėvelis yra gabus jaunesnysis liokajus, ir kreipiausi į jį atitinkamai. Išties jį turėjo suerzinti, kad šitaip kreipėsi toks menkas asmuo kaip aš.
- Panele Kenton, iš jūsų tono aišku, kad jūs tiesiog neatkreipėte dėmesio į mano tėvą. Jei būtumėte kurį laiką bent kiek įdėmiau jį stebėjusi, jums būtų savaime aišku, kaip nepadoru jūsų amžiaus ir padėties asmeniui kreiptis į jį „Viljamai“.
- Pone Stivensai, galbūt aš ne taip seniai einu ekonomės pareigas, tačiau norėčiau pasakyti, kad per tą neilgą laiką mano sugebėjimai pelnė ne vieną itin dosnų įvertinimą.
- Nė akimirką nesuabejojau jūsų kompetencija. Tačiau šimtai dalykų turėjo jums parodyti, jog mano tėvas yra nepaprastai iškili figūra, jog iš jo, būdama atidesnė, rastumėte daug ko pasimokyti.

– Būsiu amžinai skolinga jums už patarimą, pone Stivensai. Tad malonėkite man nurodyti, kokių tokių nuostabių dalykų tu-
rečiau pasimokyti stebėdama jūsų tėvelį.

– Manyčiau, jie akivaizdūs kiekvienam, kas turi akis, panele
Kenton.

– Betgi mes jau konstatavome mane esant šiuo požiūriu
ypač negabią.

– Panele Kenton, jeigu jūs manotės tokio amžiaus būdama
jau pasiekusi tobulybę, niekuomet nepakilsite į tokias aukš-
tumas, kurioms neabejotinai turite gabumą. Galėčiau, pavyz-
džiui, atkreipti dėmesį į tai, kad jūs dažnai nesate visiškai tikra
dėl to, kur kokio daikto vieta ar juos pačius painiojate.

Tatai, regis, kiek apmaldė panelės Kenton ryžtą. Kurį laiką
ji iš tiesų atrodė sumišusi. Tada tarė:

– Tik atvykusi aš iš tiesų sunkiau gaudžiausi, bet manau,
kad tai normalus dalykas.

– Nagi nagi, štai, panele Kenton. Jei būtumėte geriau įsižiū-
rėjusi į mano tėvą, kuris atvyko dirbti savaite vėliau negu jūs, tai
būtumėt įsitikinusi, kad namus jis pažįsta tobulai ir orientuojasi
juose kuo puikniausiai kone nuo pat tos minutės, kai įkėlė koją į
Darlington Holą.

Panelė Kenton, regis, tai pasvėrė, o tada truputį paniurusį
atsakė:

– Neabejoju, kad ponas Stivensas vyresnysis puikiai dirba
savo darbą, bet patikinu jus, pone Stivensai, jog aš labai gerai
dirbu savąjį. Ateityje nepamiršiu kreiptis į jūsų tėvelį pagarbiu
kreipiniu. O dabar, jei leisite, atsiprašysiu.

Po šio susidūrimo panelė Kenton daugiau nebemėgino
praturtinti mano kamaraitės gėlėmis ir apskritai maloniai paste-
bėjau, kad ji pasigėrėtinai sėkmingai leido šaknis namuose. Dar
daugiau, buvo aišku, kad tai ekonomė, labai rimtai žiūrinti į savo

darbą ir, nepaisant jaunumo, jai be pastebimų pastangų sekėsi pelnyti pavaldinių pagarbą.

Taip pat pastebėjau, kad ji iš tiesų toliau kreipėsi į tėvą „pone Stivensai“. Vis dėlto vieną popietę, praėjus gal porai savaičių po pokalbio mano kamaraitėje, kai kažką veikiau bibliotekoje, staiga įėjo panelė Kenton ir pranešė:

– Dovanokite, pone Stivensai, bet jei pasigedote šiukšlių semtuvėlio, tai jis aure ten, hole.

– Prašau, panele Kenton?

– Jūsų šiukšlių semtuvėlis. Jį ten palikote. Ar atnešti čionai?

– Panele Kenton, aš nenaudojau šiukšlių semtuvėlio.

– O, ką gi, tada atleiskite, pone Stivensai. Suprantama, aš pamaniau, kad tai jūs tvarkėtės ir palikote šiukšlių semtuvėlį hole. Bet atsiprašau už sutrukdyimą.

Ji pasisuko eiti, bet tarpdury stabtelėjo ir pasakė:

– Hm, pone Stivensai. Nuneščiau jį į vietą pati, bet kaip tik dabar turiu lipti į viršų. Ar jūs nepamiršite?

– Žinoma, panele Kenton. Dėkui, kad atkreipėte mano dėmesį.

– Visai nėra už ką, pone Stivensai.

Pasiklausiau, kaip jos žingsniai nukaukšėjo per holą ir laiptais aukštyn, tada ir pats nuėjau prie durų. Stovėdamas prie bibliotekos slenksčio, žvilgsniu netrukdomas aprėpi holą iki pat lauko durų. Itin matomoje vietoje, tiesiog pačiame tuščių ir labai gražiai išblizgintų grindų viduryje, gulėjo panelės Kenton minėtasis šiukšlių semtuvėlis.

Man tai pasirodė smulkus, bet sykiu erzinantis užmaršumas; semtuvėlis turėjo traukti akį ne tik žvelgiant nuo penkerių į pirmo aukšto holą atsiveriančių durų, bet taip pat nuo laiptų ir iš antro aukšto balkonų. Perėjau holą ir tik pakėlęs papiktinamai

ne vietoje paliktą įnagį suvokiau visą jo reikšmę: prisiminiau, kad tai mano tėvas prieš kokį pusvalandį šlavė holą. Iš pradžių man buvo sunku patikėti, kad tokią klaidą padarė tėvas. Tačiau tuoj pat nusiraminau, pats sau taręs, kad tokių niekingų apsirikimų kartkartėmis pasitaiko kiekvienam, ir netrukus mano susierzinimas nukrypo į panelę Kenton, bandžiusią dėl šio incidento sukelti tokį nepagrįstą triukšmą.

Tada, nepraėjus nė savaitei, man einant iš virtuvės užpakaliniu koridoriumi, iš savo kabineto išniro panelė Kenton ir padarė pareiškimą, kurį aiškiai buvo surepetavusi; jos teiginio mintis buvo daugmaž ta, esą nors jai ypač nepatogu nurodinėti man mano pavaldinių klaidas, vis dėlto mudu privalą dirbti kaip viena komanda ir ji turinti vilties, jog ir aš nepasidrovėsiąs elgtis panašiai, jeigu tik pastebėsiąs moterų patarnautojų neapsižiūrėjimų. Toliau ji nurodė, esą valgomajame pietums buvę išdėliota keletas sidabro įrankių su aiškiais valiklių pėdsakais. Vienos šakutės galiukas buvęs beveik visai juodas. Aš jai padėkojau, ir ji pasitraukė atgal į savo kabinetą. Žinoma, jai nereikėjo nė minėti, kad tasai stalo sidabras buvo viena iš mano tėvo pagrindinių pareigų, ir dar tokia, kuria jis, be kita ko, dargi labai didžiavosi.

Labai galimas daiktas, tokios rūšies nutikimų pasitaikė ir daugiau, nors dabar jų jau nebeprisimenu. Kad ir kaip ten būtų buvę, pamenu, vieną apniukusią, darganotą popietę reikalai pasiekė šiokią tokią kulminaciją; tuo metu biliardinėje tvarkiau lordo Darlingtono medžioklės trofėjus. Duris atvėrė panelė Kenton ir, sustojusi tarpdury, prašneko:

– Pone Stivensai, už durų ką tik pastebėjau dalyką, kuris man kelia nuostabą.

– Kas gi tai, panele Kenton?

– Ar tai jo šviesybė pageidavo, kad kinas iš viršutinės laiptų aikštelės būtų sukeistas su kinu, stovėdavusiu prie jo durų?

– Ko gero, panele Kenton, jūs trupučiuką susipainiojote.

– Anaipol nemanau, kad susipainiojau, pone Stivensai. Laikau savo pareigą susipažinti, kur namuose yra tikroji daiktų vieta. Spėju, kad kinus kažkas šveitė, o paskui neteisingai pastatė į vietą. Jeigu netikite, pone Stivensai, gal pasivargintumėte išeiti ir pasižiūrėti pats.

– Panele Kenton, šiuo metu esu užsiėmęs.

– Betgi, pone Stivensai, regis, jūs skeptiškai žiūrite į tai, ką sakau. Todėl ir meldžiu išeiti pro šias duris ir įsitikinti pačiam.

– Panele Kenton, dabar aš dirbu, o šiuo reikalu pasidomėsiu netrukus. Nemanau, kad tai taip jau skubu.

– Vadinasi, pone Stivensai, jūs pripažįstate, kad aš neapsirinku?

– Nieko panašaus aš nepripažinsiu, panele Kenton, kol neturėsiu progos imtis reikalo pats. Tačiau šiuo metu neturiu laiko.

Nusigręžiau ir vėl ėmiausi darbo, bet panelė Kenton tebestovėjo tarpduryje ir stebeilijo į mane. Galų gale tarė:

– Matau, kad visai netrukus užbaigsite, pone Stivensai. Aš palauksiu už durų, kad, kai išeisite, galėtume galutinai nuspręsti.

– Panele Kenton, manyčiau, jūs šiam reikalui teikiate pernelyg daug reikšmės, – juk nedega.

Bet panelė Kenton jau buvo išėjusi, ir galite būti tikri – kol toliau darbavausi, tai žingsnelis, tai koks kitas garsas vis primindavo man, kad ji tebestoviniuoja už durų. Todėl nusprendžiau nudurbti biliardinėje dar keletą darbelių, manydamas, jog po kiek laiko ji susipras patekusi juokingon padėtin ir pasišalins. Tačiau ilgainiui aš išsėmiau galimybes ir atlikau visa, ką buvo įmanoma su tuo metu turėtais įnagiais. Panelė Kenton aiškiai tebelaukė už

durų. Nutaręs nebešvaistyti laiko dėl tokios vaikiškos užgaidos, ėmiau mąstyti, ar neišėjus pro stiklines duris į sodą. Šio plano vertė atsakyti oras, – kitaip sakant, lauke akivaizdžiai telkšojo kelios balos ir driekėsi purvynas, – bei ta aplinkybė, kad po kiek laiko vis tiek būtų reikėję grįžti į biliardinę iš vidaus užsklęsti sklėsčių. Taigi pagaliau nusprendžiau, jog geriausia strategija būtų tiesiog labai netikėtai įnirtingu žingsniu išdrožti iš kambario. Tad kaip įmanydamas tyliau nutykinau į tokią vietą, iš kurios galėčiau šitaip staiga išžygiuoti, ir tvirtai sugriebęs visą savo apyvoką sėkmingai išsidanginau pro duris. Jau buvau atsidūręs už keleto žingsnių, kol gerokai apstulbinta panelė Kenton atsitokėjo. Vis dėlto tam ji ilgai neužgaišo ir po akimirkos, mane aplenkusi, jau stovėjo priešais – tikra to žodžio prasme man skersai kelio.

– Pone Stivensai, sutikite, čia ne tas kinas, tiesa?

– Panele Kenton, aš visiškai neturiu laiko. Stebiuosi, kad jūs nerandate ko geresnio veikti kaip tik stoviniuoti kiauras dienas koridoriuose.

– Pone Stivensai, ar tai tas kinas, ar ne tas?

– Panele Kenton, prašyčiau nekelti balso. Ką gi mūsų pavaldiniai apačioje pagalvos, išgirdę mudu visa gerkle šūkaujančius apie tai, kur tas kinas, o kur ne tas?

– Faktas, pone Stivensai, yra tai, kad visi kinai šiuose namuose jau kuris laikas buvo purvini! O dabar štai jie – klaidingai sustatyti!

– Panele Kenton, jūs darotės juokinga. O dabar malonėkite mane praleisti.

– Pone Stivensai, dėl Dievo meilės, pasižiūrėkite štai į tą kiną sau už nugaros.

– Jei tai jums taip nepaprastai svarbu, panele Kenton, padarysiu prielaidą, kad kinas man už nugaros gal ir pastatytas ne į

savo vietą. Bet prisipažinsiu, niekaip nesuprantu, kodėl jums taip rūpi šios visiškai trivialios klaidelės.

– Pačios savaime šios klaidelės gal ir trivialios, pone Stivensai, bet jūs negalite nesuvokti jų platesnės reikšmės.

– Panele Kenton, aš jūsų nesuprantu. Galgi pagaliau būsite tokia gera ir praleisite mane?

– Faktas, pone Stivensai, kad jūsų tėveliui pavesta kur kas daugiau, negu jo amžiaus žmogui pagal jėgas susidoroti.

– Panele Kenton, jūs aiškiai nenučiuokiate, apie ką šnekate.

– Kad ir kas jūsų tėvelis būtų buvęs praeityje, pone Stivensai, jo jėgos dabar smarkiai nusilpusios. Štai ką iš tikrųjų reiškia jūsų vadinamosios „trivialios klaidelės“, ir jeigu į jas neatsižvelgsite, neilgai trukus jūsų tėvelis padarys kokią stambaus masto klaidą.

– Panele Kenton, šitaip kalbėdama paprasčiausiai apsikviline.

– Dovanokite, pone Stivensai, bet privalau tęsti. Manau, nuo jūsų tėvelio pečių dabar derėtų nuimti daugelį pareigų. Pirmausia jam nevalia daugiau leisti nešioti sunkiai nukrautų padėklų. Kaip dreba jo rankos, kai jis neša padėklą į pietų stalą! Tai jau išties gąsdina. Visiškai aišku, kad tik laiko klausimas, kada padėklas iškris jam iš rankų kokiai damai ar džentelmenui į sterblę. Ir negana to, pone Stivensai, – man nepaprastai gaila, kad turiu tai sakyti, – aš pastebėjau jūsų tėvelio nosį.

– Ak, iš tiesų, panele Kenton?

– Apgailėstauju tai sakydama, pone Stivensai. Užvakar vakare stebėjau jūsų tėvelį labai iš lėto vairuojant su padėklų valgojo link, ir bijau, kad aiškiai mačiau didžiulį lašą kyburiuojant jam ant nosies galiuko tiesiog viršum sriubos dubens. Nemanysčiau, kad toks patarnavimo stilius ypač žadintų apetitą.

Kai dabar apie tai mąstau, jau nebesu toks įsitikinęs, kad tądien panelė Kenton iš tikrųjų kalbėjo taip drąsiai. Žinoma, per daugelį artimo bendradarbiavimo metų mudu iš tiesų kartkartėmis apsisikeisdavome nuomonėmis ir neužapvalindami kampų, bet aną popietę, kurią mėginu atkurti atmintyje, mudviejų santykiai dar nebuvo toli pažengę, ir negaliu įsivaizduoti, kad panelė Kenton būtų režusi taip tiesiai. Kažin ar ji galėjo kalbėti tokius dalykus, kaip „Pačios savaime šios klaidos gal ir trivialios, bet jūs negalite nesuvokti jų platesnės reikšmės“, – nesu tikras, ar ji būtų galėjusi taip toli nueiti. Kai daugiau pamąstau, man net ima atrodyti, jog galbūt tai pats lordas Darlingtonas padarė šią pastabą, kai buvo pasikvietęs mane į savo kabinetą praėjus kokiems dviem mėnesiams po ano pokalbio su panele Kenton prie biliardinės durų. Tuo metu tėvo reikalai buvo smarkiai pakitę dėl jo alpimo.

Kai lipi žemyn didžiaisiais laiptais, kabineto durys yra tiesiai priešais. Greta jų nūnai stovi stiklinė spinta, kurioje išdėlioti įvairūs pono Faradėjaus apdovanojimai, bet lordo Darlingtono laikais toje vietoje visada stovėjo knygų lentynos su gausybe enciklopedijų tomų, tarp jų ir visas *Encyclopaedia Britannica* rinkinys. Lordas Darlingtonas turėdavo madą man leidžiantis laiptais stoviniuoti prie šitų lentynų, o kartais, kad sustiprintų atsitiktinio susitikimo įspūdį, jis iš tikrųjų išsitraukdavo kokią tomą ir dėdavosi įsigilinęs, kol pasiekdavau laiptų papėdę. Tada, man einant pro šalį, būdavo, pratarš: „A-a, Stivensai, norėjau jums pasakyti vieną dalyką.“ Ir sulig šiais žodžiais jis neskubriai sugrįždavo į kabinetą, iš pažiūros vis dar nuoširdžiai įsigilinęs į rankose turimą atverstą knygą. Tokios įžangos griebtis jį versdavo ne kas kita, o tik sumišimas dėl to, ką turėdavo man pranešti, ir

net kai kabineto durys už mudviejų jau užsiverdavo, dažnai jis viso pokalbio metu stovėdavo prie lango ir vaizduodavo skaitinėją enciklopediją.

Tai, ką čia pasakoju, yra vienas iš daugelio pavyzdžių, kuriuos prisimenu ir galėčiau pateikti norėdamas pabrėžti iš esmės drovią ir kuklią lordo Darlingtono prigimtį. Pastaraisiais metais apie jo šviesybę ir jo vaidmenį aukšto lygio reikaluose prikalbėta ir prirašyta gerokai nesąmonių, ir kai kuriuose jau visiškai neišmanėliškuose rašiniuose darytos prielaidos, neva jį skatinęs egocentrizmas arba arogancija. Leiskite man čia pat pasakyti, jog ničniekas negalėtų būti toliau nuo tiesos. Lordo Darlingtono prigimtiniams polinkiams buvo visiškai priešinga šitaip viešinti savo pozicijas, kaip jis vėliau ėmė daryti, ir galiu tvirtai įsitikinęs pareikšti, kad nugalėti santūresniąją savo prigimtį pusę jo šviesybę privertė tikrai gilus moralinės pareigos jausmas. Kad ir kas nūnai būtų kalbama apie jo šviesybę, – o diduma viso to, kaip sakiau, yra visiškos nesąmonės, – drąsiai pareiškiu jį buvus širdyje tikrai gerą žmogų, džentelmeną iki kaulų smegenų, ir šiandieną didžiuojuosi atidavęs jam geriausius tarnybos metus.

Tą popietę, apie kurią ketinu pasakoti, jo šviesybė turėjo būti dar tik įpusėjęs šeštą dešimtį, bet, pamenu, jo plaukai jau buvo baltai pražilę, o aukšta liauna figūra pradėjusi mestis į kuprą, vėlesniais metais taip išryškėjusią. Jis tik vos žvilgtelėjo į mane nuo knygos ir tarė:

- Tėvukas geriau jaučiasi, Stivensai?
- Džiaugiuosi galėdamas pareikšti, sere, kad jis visiškai pasitaisė.
- Džiugu girdėti tai, išties džiu.
- Dėkui, sere.

– Žiūrėkit, Stivensai, ar buvo kokių – na – *požymių*? Turiu omeny, požymių, kad jūsų tėvelis gal būtų pageidavęs kiek mažesnio krūvio? Be to nelemto jo alpimo, suprantama.

– Kaip jau sakiau, sere, tėvas akivaizdžiai visai pasveiko, ir manau, kad jį vis dar galima laikyti pakankamai patikimu žmogumi. Tiesa, pastaruoju metu pastebėta, kad vykdydamas pareigas jis padarydavo vieną kitą klaidelę, bet visais tais atvejais apsirikimų būta išties trivialių.

– Betgi niekas iš mūsų nenori vėl sulaukti ko nors panašaus pasikartojant, tiesa? Kitaip sakant, kad jūsų tėvelis vėl pargriūtų ar panašiai...

– Žinoma, ne, sere.

– Ir suprantama, jei tai galėjo nutikti lauke, pievelėje, taip gali nutikti bet kur. Ir kiekvieną minutę.

– Taip, sere.

– Gali taip atsitikti, tarkime, per pietus, jūsų tėveliui patarnaujant.

– Tatai įmanoma, sere.

– Klausykit, Stivensai, jau nė savaitės neliko iki to laiko, kai pradės rinktis pirmieji delegatai.

– Mes gerai pasiruošę, sere.

– Tai, kas paskui vyks šiuose namuose, gali toli atsiliepti.

– Taip, sere.

– Noriu pabrėžti, *išties toli*. Galbūt turės įtakos tam, kaip toliau pakryps Europos likimas. Manau, kad neperdedu – jei turėsime galvoje dalyvaujančius asmenis.

– Sutinku, sere.

– Kažin ar tinkamas laikas rizikuoti, jei galima apsidrausti.

– Iš tiesų netinkamas, sere.

– Klausykit, Stivensai, jūsų tėvelis jokių būdu neprivalo mūsų palikti. Prašyčiau tiesiog peržiūrėti jo darbo krūvį. – Ir, regis, kaip tik tada, vėl nesmagiai nudelbęs akis į knygą ir pirštu vedžiodamas kažkurį straipsnį, jo šviesybė pasakė: – Pačios savaime tos klaidos gal ir trivialios, Stivensai, bet negali nesuvokti jų platesnės reikšmės. Laikai, kai jūsų tėvelis darbavosi patikimai, dabar jau baigia praeiti. Nedera jam pavesti jokių užduočių tose srityse, kur kiekviena klaida gali pastatyti ant kortos mūsų artėjančią konferenciją.

– Iš tikrųjų ne, sere. Aš visiškai suprantu.

– Tad palieku jums apie tai pamąstyti.

Turėčiau paminėti, kad lordas Darlingtonas prieš kokią savaitę buvo tapęs tėvo alpimo liudininku. Jo šviesybė pavėsinėje turėjo užimti porą svečių, jauną damą ir džentelmeną, ir matė per pievelę ateinantį mano tėvą, nešinę labai laukiamu padėklų, gausiai nukrautu gėrimais ir užkandžiais. Keletą jardų priešais pavėsinę pievelė pakyla šlaitu; anuomet, kaip ir dabar, po velėna įkasti keturi akmens blokai sudarė laiptelius, kuriais lengviau įveikdavai tą šlaitą. Kaip tik prie šių laiptelių tėvas ir pargriuvo, o ant padėklo jo neštas geras – arbatinis, puodeliai, lėkštutės, sviestainiai ir pyragaičiai – plačiai pabiro žolėje ant viršutinio laiptelio. Kai mane pasiekė aliarmo signalas ir aš išbėgau laukan, jo šviesybė su svečiais jau buvo paguldę tėvą ant šono, po galva pakišę pagalvėlę iš pavėsinės ir užkloję jį kilimėliu. Tėvas gulėjo be sąmonės, jo veidas buvo keistai papilkęs. Jau pasiūsta daktaro Meredito, bet jo šviesybė manė, kad tėvo nevalia palikti saulėkaitoje, kol daktaras atvažiuos; taigi atvyko vonios krėslas ir tėvą gana vargingai nugabenome į namus. Kai atvažiavo daktaras Mereditas, tėvas jau buvo daugmaž atsigavęs ir gydytojas netrukus vėl išvyko, tik miglotai pasamprotavęs, esą tėvas tikriausiai „persidirbęs“.